

duurzaamplus.nl

zelfstandig, onafhankelijk en ter zake

Bij energietransitie worden waarden, gedrag en status te vaak vergeten

Editor Désirée Crommelin, 08/11/2013

IN DE ENERGIETRANSITIE SPELEN WAARDEN, GEDRAG EN STATUS EEN BELANGRIJKE ROL. Toch wordt daar vaak te weinig rekening mee gehouden. Het energiebeleid in Nederland is nu eenzijdig gericht op technologie en economie. Maar technologie wordt niet gebruikt als deze niet aansluit bij het gedrag en de waarden van mensen, ook al is de technologie rendabel. Energietransitie werkt niet met traditionele standaardoplossingen, stelt Henri Bontenbal.

Energietransitie

Steeds weer zien we dat de overheid naar veilige standaardoplossingen grijpt als antwoord op vraagstukken in verschillende transitieprocessen die zich in Nederland afspelen. Deze oplossingen blijken vaak om onduidelijke redenen niet te werken. In het energiebeleid zien we dit ook terug. Hoe stimuleren we energiebesparing bij huishoudens? Een revolverend fonds is al snel opgericht. Convenanten en subsidies zijn ook populair. Het recent gesloten energieakkoord staat vol met dergelijke voor de hand liggende oplossingen.

Revolverend fonds energiebesparing

Laten we eens inzoomen op het revolverend fonds voor energiebesparende maatregelen in woningen. Het idee van dit revolverend fonds is dat huishoudens een goedkopere lening voor energiebesparende maatregelen kunnen krijgen die zij later weer terugbetalen, zodat de middelen opnieuw kunnen worden ingezet. In het convenant Meer met Minder van vijf jaar geleden stond een energiebesparingsdoelstelling van 100 PJ (petajoule). Deze doelstelling zien we weer terugkeren in het energieakkoord. Toch is dat streven bij lange na niet gehaald. Recent richtte minister Blok voor Wonen en Rijksdienst opnieuw een revolverend fonds voor energiebesparing op van € 300 miljoen. De achterliggende gedachte van dit fonds is dat huishoudens aanlopen tegen de hoogte van de investeringen.

“Mensen hebben gewoon weinig zin in het opruimen van de zolder, voordat de isolatie aangebracht kan worden.”

Rommel is struikelblok

Maar is dat zo? Neemt het verstrekken van een goedkope lening die belangrijkste barrière weg? In de praktijk blijkt dat ondanks de beschikbaarheid van goedkope leningen en subsidies huishoudens vaak niet bereid zijn te investeren in energiebesparende maatregelen, die economische gezien rendabel zijn.

Waarom waren zo weinig huishoudens bereid hun zolder te laten isoleren, ondanks de beschikbare subsidies? In het Verenigd Koninkrijk onderzocht het [Behavioural Insights Team](#) ('Nudge Unit') van de CabinetOffice, het departement dat de Britse premier en zijn kabinet ondersteunt, deze vraag. Een van de conclusies van het onderzoek was, dat mensen gewoon weinig zin hebben in het opruimen van de zolder, voordat de isolatie aangebracht kon worden. Mensen zagen op tegen de rommel die het aanbrengen van de isolatie in huis geeft. Dus niet het geld, maar de rommel was het struikelblok.

Opruimsubsidie

Het team adviseerde daarom om een proef te starten waarin isolatiebedrijven niet alleen de isolatie aanbrachten, maar ook eerst de zolder opruimden. Het idee werkte: de bereidheid om te isoleren steeg met een factor drie. Met een 'opruimsubsidie', waarbij de kosten van het opruimen tegen kostprijs worden gesubsidieerd, steeg de bereidheid met een factor vijf.

Het onderzoek in het Verenigd Koninkrijk laat zien dat allerlei bezwaren van niet-financiële aard een belangrijke rol kunnen spelen in beslissingen om wel of niet te investeren in duurzame energie en energiebesparing. Eigenlijk is deze uitkomst ook weer niet zo verrassend, want wisten we niet allang dat mensen zich laten leiden door allerlei niet-financiële motieven?

Waarden en gedrag

Waarden en gedrag spelen een belangrijke rol in keuzes die mensen maken. Waarden zorgen ervoor dat burgers willen investeren in duurzame maatregelen, terwijl deze niet altijd direct renderen. Sommige mensen vinden status belangrijk of vertonen graag het gedrag dat de groep van hen verwacht. Daarnaast is het terugslageffect een bekend verschijnsel: we zijn schonere auto's gaan produceren, maar kopen vervolgens een tweede auto, waardoor in absolute zin de CO₂-uitstoot hoger wordt. Met waarden, gedrag of status wordt onvoldoende rekening gehouden in de keuze en inzet van beleidsinstrumenten. Het wordt hoog tijd voor een Nederlandse versie van de Nudge Unit.

www.burobontenbal.nl

©Henri Bontenbal, zelfstandig adviseur op het gebied van energie en duurzaamheid